

Helsingissä 17.8.2010

Opetusministeriölle

KERHOKESKUS - KOULUTYÖN TUKI RY:N LAUSUNTO PERUSOPETUS 2020 -YLEISET VALTAKUNNALLISET TAVOITTEET JA TUNTIJAKO. OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN TYÖRYHMÄMUISTIOITA JA SELVITYKSIÄ 2010:1 MUISTIOSTA

Lausuntonaan Perusopetus 2020 -yleiset valtakunnalliset tavoitteet ja tuntijako -työryhmämuistiosta (tuonnempana tuntijakotyöryhmän muistio) Kerhokeskus - koulutyön tuki ry lausuu seuraavaa:

Kansalaisen taitojen määrittely hyvä lähtökohta

Kerhokeskus pitää hyvänä laaja-alaista toimintaympäristön analyysia, jossa on otettu huomioon myös globaalin viitekehyksen kansalliselle koulutusjärjestelmälle asettamia haasteita. Tämä näkyy hyvin siinä, että työryhmä on määrittänyt työnsä lähtökohdat nk. kansalaisen taidoista käsin, joiksi on nimetty ajattelun, työskentelyn ja vuorovaikutuksen, käden ja ilmaisun, osallistumisen ja vuorovaikutuksen ja itsetuntemuksen ja vastuullisuuden taidot. Nämä tukeutuvan monella tasolla kansainvälisesti esitettyyn ja työelämälähtöiseen argumentaatioon niistä taidoista ja valmiuksista, joita globaalistuvassa työelämässä tarvitaan ja joiden avulla myös yksilö kokee pystyvänsä hallitsemaan globaaliin viitekehykseen liittyvää moninaisuutta. (ks. esim. Wagner)

Oppiainekokonaisuudet tukemaan innovatiivisuuden, luovuuden ja ajattelutaitojen kehittymistä

Työryhmä ehdottaa oppiainekokonaisuuksiksi kahdeksaa ryhmää, jotka ovat kieli ja vuorovaikutus, matematiikka, ympäristö, luonnontieto ja teknologia, yksilö, yritys ja yhteiskunta, taide ja käsityö sekä terveys ja toimintakyky. Jako on hyvä alku kohti suurempia kokonaisuuksia, mutta opetussuunnitelman perusteissa olisi huolehdittava siitä, että kokonaisuuksien välille syntyy tiivis vuorovaikutus. Jos toivotaan voitavan tukea lasten ja nuorten innovatiivisuuden, luovuuden ja ajattelutaitojen kehittymistä jo perusopetusvaiheessa, edellyttäisi em. valmiuksien kehittyminen oppiainerajat rikkovaa yhteistyötä ja avointa toimintatapaa. Esimerkiksi kielen ja vuorovaikutuksen merkitys matematiikan ongelmanratkaisussa on kiistaton ja myös esim. PISA-mittaus mittaa osin myös lasten kykyä ymmärtää kielellisesti asetettuja ongelmia matemaattisiksi lausekkeiksi sovellettuna. Erityisen pulmallinen on kapea-alainen ajattelu yksinomaan teknologiasta ja luonnontieteellisestä tiedosta nk. tieteellisen ajattelutavan ja maailmankuvan perustana. Pitkällä aikajänteellä kilpailukykyemme edellytykset ovat kyvyssä yleisemmin tieteelliseen ajatteluun ja tieteidenvälisen teoria- ja metodipohjan yhdistämiseen.

Huolta aiheuttaa myös se, että oppiainekokonaisuuksiin suunniteltu valinnaisuus on rajattu tuntimäärissä niiden sisään. Olisi tärkeää, että valinnaiskursseja voitaisiin muodostaa oppiainekokonaisuuksien väliseksi ja aidosti valinnaisiksi. Oppilaskunnilla tai vastaavilla olisi hyvä olla mahdollisuus vaikuttaa valinnaiskursseiden aiheisiin. Edistääkseen em. taitojen kehittymistä valinnaiskurssit pitäisi olla mahdollista toteuttaa joustavammin ja holistisemmin.

Kerhokeskus kannattaa vähimmäistuntimäärän nostamista ja etiikkaa oppiaineeksi

Kerhokeskus pitää hyvänä etiikan ottamista oppiaineeksi, etenkin, jos etiikka saisi aidosti uskonnonopetuksesta irrotetun ja autonomisen roolin. Tosin on hieman paradoksaalista puhua tässä yhteydessä suomalaisen yhteiskunnan perusarvoista, kun arvot pikemminkin liittyvät eurooppalaiseen sivistysihanteeseen, jonka juuret ovat antiikin Kreikassa. Opetuksen arvopohjan vahvistaminen on hyvästä, tosin Kerhokeskus ihmettelee, miten draama on menestynyt näin hyvin kilpailussa siitä, mikä uusiksi oppiaineiksi ehdotetuista kymmenistä aiheista lopulta otetaan esitykseen. Draamaa voitaisiin enemmän hyödyntää opetusmetodina eri oppiaineissa, kuin ottaa se uudeksi itsenäiseksi oppiaineeksi.

Kerhokeskus pitää vähimmäistuntimäärän korottamista hyvänä.

Opetussuunnitelmaa tukevien nonformaalien kokonaisuuksien asemointi puuttuu

Tuntijakotyöryhmän muistion suurimpia puutteita on se, ettei siinä oteta kantaa opetussuunnitelmaa tukeviin perusopetuslaissa määriteltyihin kokonaisuuksiin, kuten kerhotoimintaan ja sen asemaan opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden toteuttamisessa. Nyt nämä ns. nonformaalit oppimisympäristöt jäävät kokonaan huomiotta. Monien työryhmän korostamien taitojen saavuttamiseksi olisikin tärkeä määritellä nyt kuvattua tarkemmin, millaisia ovat ne modernit oppimisympäristöt, joita opetuksessa tulisi hyödyntää. Ei saisi myöskään jättää käyttämättä kerhotoiminnan mahdollisuuksia juuri tämän tyyppisten simuloivien oppimisympäristöjen tarjoajana. Työryhmän esitys ei sisällä sellaisia rakenteellisia ratkaisuja, joiden pohjalta voisi odottaa sen kaltaista oppimista kuin työryhmä asettaa tavoitteeksi.

Osallisuuden, mediakasvatuksen ja yrittäjyyden yhteiskuntataitojen asema jää hataraksi

Kerhokeskus kannattaa työryhmän muistiossaan vuosiluokille 3–6 esittämiä lasten oikeuksiin, osallistumiseen ja yhteisössä toimimiseen liittyviä kokonaisuuksia (s. 138). Tosin muistiossa mainitaan vain osallistumiseen ja vaikuttamiseen liittyvät taidot (s. 153), vaikka suomalaiset nuoret saavat kansainvälisissä mittauksissa hyviä mainintoja tiedoista ja taidoista, mutta kritiikkiä osallistumishalukkuudesta. Kansainvälisen ICCS-tutkimuksen mukaan 29.6.2010 suomalaisnuorten tiedot yhteiskunnallisista asioista ovat erinomaiset, mutta kiinnostus niitä kohtaan on vähäistä. Tulos viittaa siihen, että osallisuutta yhteiskuntaan ei koeta. Tämä tulisi kuitenkin asettaa myös koulun kasvatustavoitteeksi, koska viimekädessä tunne aidosta vaikutusmahdollisuudesta on henkisen hyvinvoinnin ja ihmiseksi kasvamisen kulmakivi.

Selkeä heikkous työryhmän muistiossa on mediakasvatuksen kaltaisten teemojen puuttuminen. Mediakasvatuksen on nähty kuuluvan äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen sisään ja taideaineisiin, vaikka se on huomattavasti laaja-alaisempia valmiuksia vaativa tema, ja kuuluisi myös yhteiskunnallisten aiheiden sisään. Onhan median osuus mielipidevaikuttajana ja

vallan käyttäjänä kasvamassa edelleen. Työryhmä toteaa mm. äidinkielen osalta, että "opetuksessa tulee hyödyntää mediaa sekä tieto- ja viestintä tekniikkaa entistä vahvemmin" (s. 114). Tämä teknologinen käsitys on täysin riittämätön yhteiskunnallisiin taitotarpeisiin nähden. Samoin nykyisessä opetussuunnitelman perusteissa vahvasti korostetun yrittäjyyskasvatuksen asema ja laajuus jää epäselväksi, vaikkakin tietyllä tavalla kaikki nk. kansalaisen taidot ovatkin sisäisen yrittäjyyden elementtejä. Myös taloustaitojen hallinta on tärkeässä roolissa kansalaiseksi kasvamisessa. Yrittäjyyskasvatuksen roolin jääminen hämäräksi on sääli, sillä yrittäjyyskasvatuksen sisältöjä ja menetelmiä sekä arviointityökaluja on vahvasti kehitetty kansallisesti myös Euroopan Unionin tuilla.

Lapsen koulupäivän kokonaisuus ja hyvinvoinnin ymmärtämisen edellytykset huomioitava

Muistion selvä heikkous on myös taulukko 6.6 (s. 95), jonka antama tieto on puutteellista, eikä sen pohjalta voida lausua. Taulukosta ei voi päätellä, toteutuisiko esimerkiksi luokille 3–6 suunniteltu biologian ja maantiedon opetus ajoissa ja oikea-aikaisesti siten, että se myös tukisi lapsen kehitystä ja hyvinvointia hänen saadakseen esim. omasta kehityksestään riittävästi tietoa. Kaiken kaikkiaan Kerhokeskus ilmaisee huolensa siitä, ettei työryhmä ole ottanut huomioon, millaisia koulupäiviä lapsille muodostuisi, jos muistion esitykset toteutuisivat. Kaikkalainen hyvinvointinäkökulma on jäänyt sivuosaan.

Lausunnon keskeinen sisältö

Kerhokeskus katsoo, että

- 1. Kansalaisen taitojen määrittely opetussuunnitelman läpäiseviksi periaatteiksi on hyvä lähtökohta.**
- 2. Esitettyjen oppiainekokonaisuuksien välille pitää luoda opetussuunnitelman perusteisiin vahvat kytkennät ja kuvata opetuksen edellyttämät oppimisympäristöt ja niiden rakenteelliset ratkaisut. Vain holistisella otteella voidaan tukea innovatiivisuuden, luovuuden ja ajattelutaitojen kehittymistä.**
- 3. Vähimmäistuntimäärän kasvattaminen on kannatettavaa.**
- 4. Opetussuunnitelmaa tukevien nonformaalien kokonaisuuksien, kuten kerhotoiminnan, asemointi puuttuu.**
- 5. Osallisuuden, mediakasvatuksen ja yrittäjyyden yhteiskuntataitojen asema jää hataraksi.**
- 6. Lapsen koulupäivän kokonaisuus ja hyvinvoinnin ymmärtämisen edellytykset huomioitava.**

Kerhokeskus - koulutyön tuki ry

Outi Salo
puheenjohtaja

Minna Riikka Järvinen
toiminnanjohtaja